

Nr 12.

Ankom till riksdagens kansli den 13 april 1917 kl. 3 e. m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 12 i anledning av herr Henriksens m. fl. motion, nr 275, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående inskränkning i omfattningen av viss kronan tillhörig fiskerätt i ån Viskan.

I motion inom andra kammaren, nr 275, har herr Henrikson m. fl. hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och på vilka villkor en inskränkning i omfattning av kronans fiskerätt i ån Viskan vid kronolaxfisket nr 1 Åsbro må kunna göras till förmån för strandägare och andra rättsägare i vattendraget nedanför nämnda laxfiske.

Till stöd för denna hemställan hava motionärerna anfört följande.

Inom Åhs socken av Viske härad, Hallands län finns i ån Viskan en Kungl. Maj:t och kronan tillhörig fiskerättighet, vilken till följd av den betydande omfattning, i vilken den av ålder utövats till förfång för ett stort antal enskilda, ofta givit anledning till tvistigheter och försök att åstadkomma inskränkningar eller ändringar i densamma. Rättigheten har nämligen ansetts och anses ännu alltjämt innebära så väsentliga privilegier för dess innehavare, att vanliga äganderätsbegrepp åsidosättas och jämväl näringsrättsliga bestämmelser, givna i det allmännas intresse, delvis rubbas. Sålunda förklarades t. ex. i en dom 1827, vilken sedermera av högsta domstolen bekräftades, att kronan och dess rättsinnehavare vore »berättigade,^f hädanefter såsom hitintills, att i Viske å emellan laxgården och havet ensamt och uteslutande idka fiske, så att ingen av när eller fjärran boende, vid äventyr, ovanberörde

Motionen.

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 13 saml. 4 avd. 12 häft. (Nr 12).

författning och lagrum utstakade, måtte fördrista sig att däruti göra något intrång.» Och alldeles nyligen har Viske häradsrätt avslagit ett försök att få åtminstone någon öppning i det fasta laxfisket.

Fiskerättigheten, officiellt kallad kronolaxfisket Åsbro nr 1, utövas dels vid Åsbro ungefär 5 km. från Viskans utlopp i Klosterfjorden i form av laxfångst vid fast fiske, dels i Viskan allt ifrån berörda fasta fiske hela sträckan ut till åns mynning beträffande all slags fisk.

Vid det fasta laxfisket hålles under den tid av året, då laxfångst lagligen får äga rum, vattendraget avstängt till hela dess bredd genom spjalgrindar, insatta mellan de på vissa avstånd från varandra i ån anbragta stenkaven. Någon möjlighet för lax eller annan fisk av fångstvärd storlek att passera förbi detta fiske torde ej finnas, ett sakförhållande som beträffande vattendrag av Viskans storlek och betydelse torde höra till sällsyntheterna.

Den andra delen av kronans fiskerättighet, nämligen fiskandet av all slags fisk i vattendraget nedanför laxfisket, innebär att kronan, ehuru ej vatten- eller strandägare annat än vid egendomen Åskloster vid själva åmynningen, ensam har rätt att fånga fisk i denna del av vattendraget, under det att de strandägande i övrigt, ett betydande antal byar och hemman, äro fullständigt berövade fiskerätt i de vattenområden, som angränsa deras ägor. Kronofisket har sedan länge i sin helhet varit utarrenderat till privata personer. Arrendet lär för närvarande utgöra 2,000 kronor årligen.

Som ovan nämnts, hava de rådande förhållandena givit anledning till upprepade rättstvister, och man må väl medgiva, att detta är förklarligt. Det måste för vanliga äganderätts- och fiskerättsbegrepp förefalla egendomligt, att ett på en svunnen tids helt olika rättsåskådning grundat privilegium, från början troligen avsett att vara icke statsegendom, utan en den danske konungens privata tillhörighet, ännu århundreden senare skall få utgöra väsentlig inskränkning i en mängd hemmansägares utövning av strand- och vattenrätt och möjliggöra ett undantag från den eljest strängt fasthållna principen om öppethållande i det allmännas intresse av viss del i vattendrag, i all synnerhet då vattendraget är av sådan storlek och betydelse som det här ifrågasvarande.

Kronan har emellertid i alla rättstvister avgått med seger, och dess rätt torde, i allt väsentligt åtminstone, vara fastslagen. Det kan emellertid ifrågasättas, huruvida ett fasthållande vid detta privilegium verkligen i längden bör ske, huruvida den ekonomiska fördel, som kronan drager av fisket, verkligen är av den betydelse, att ingen hänsyn bör tagas till nu rådande rättsuppfattning och numera föreliggande fak-

tiska förhållanden. Det synes tvärtom vara synnerligen önskvärt, om någon förändring härutinnan kunde åstadkommas och att kronan för det ändamålet avstode en del av sin rätt emot något vederlag från de i saken intresserade strandägarnes sida. Dels borde någon öppning i laxfisket erhållas, och dels borde strandägarna nedanför detta tillerkännas samma fiskerätt, som under vanliga förhållanden tillkommer strandägare.

Utskottet har i föreskriven ordning anhållit om lantbruksstyrelsens yttrande rörande förevarande motion. Nämda yttrande liksom av lantbruksstyrelsen infordrat uttalande från fiskeriintendenten i västra distriktet äro såsom bilagor närslutna detta utskottsutlåtande.

Av motionen framgår, att det är i två avseenden motionärerna önska förändringar ifråga om förhållandena vid kronolaxfisket nr 1 Åsbro i ån Viskan. De anmärka nämligen *dels* att vattendraget genom det fasta laxfisket vid Åsbro under fisketiden avstänges till hela sin bredd, så att någon möjlighet för lax eller annan fisk av fångstvärd storlek att passera förbi detta fiske ej torde finnas, *dels* också att kronans fiskerätt omfattar, förutom fisket vid nyssnämnda fasta laxfiskeverk, även fiskandet av alla slags fisk i vattendraget nedanför laxfisket.

Vad först beträffar vattendragets avstängande genom Åsbro laxfiske, vill utskottet med hänvisning till lantbruksstyrelsens yttrande allenast uttala, att, då en av Hallands läns hushållningssällskap igångsatt undersökning rörande orsakerna till laxfiskets försämring i de halländska åarna och således även i Viskan för närvarande pågår, resultaten av denna undersökning synas böra avvaktas, innan något vidare åtgöres i saken.

Den omständigheten åter, att kronans ifrågavarande fiskerätt omfattar icke allenast laxfisket utan även fångsten av alla andra fiskslag i Viskan nedanför det fasta laxfisket, innebär såsom också lantbruksstyrelsen uttalat, ur fiskerisympunkt en synnerligen stor fördel, enär därigenom en enhetlig skötsel av och tillsyn över fisket blir möjlig, medan fiskerättighetens fördelning på flera olika byar och hemman skulle omöjliggöra fiskets rationella skötsel och leda till dess försämring, vadan kronan på detta sätt ginge miste om sin nuvarande inkomst och landet åtminstone delvis förlorade en näringstillgång, utan att strandägarna bereddes någon nämnvärd fördel. Då härtill kommer, att kronans rätt i ifrågavarande avseende är ostridig, vilket även motionärerna erkänna, och då ett aystående av kronans rätt till förmån för enskilda icke synes vara motiverat, kan utskottet med stöd av de skäl, som av lantbruks-

*Utskottets
yttrande.*

styrelsen andragits, icke finna annat än, att den av motionärerna begärda utredningen även i sin andra del icke är av rådande förhållanden påkallad.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att herr Henriksons m. fl. förevarande motion, nr 275, icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 april 1917.

På utskottets vägnar:

W. BÄCKSTRÖM.

I förevarande ärendes slutbehandling hava inom utskottet deltagit: herrar *Leksell*, *Andersson* i Gävle,¹⁾ *Kaijser*, *Flognfält*, *Norman*, *Johansson* i Kullersta, *Eklund* och *Rydén* i Klosterbergane.

¹⁾ Icke närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga 1.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 23 februari 1917 har Eders Kungl. Maj:t anbefallt Lantbruksstyrelsen att avgiva underdånigt utlåtande över en i Riksdagens andra kammare av herr Henrikson m. fl. väckt motion om skrivelse till Eders Kungl. Maj:t angående inskränkning i omfattningen av viss Kronan tillhörig fiskerätt i ån Viskan.

Efter det fiskeriintendenten i västra distriktet på anmodan av Lantbruksstyrelsen, den 10 i denna månad avgivit yttrande i ämnet, får Lantbruksstyrelsen, med återställande av remissakten samt överlämnande av styrkt avskrift av sagda yttrande, i underdånighet anföra följande.

Uti sagda motion anföres bland annat följande. (Här ej återgivet, då motionen ovan avtryckts.)

Såsom av den åberopade motionen framgår, är det i två olika avseenden, som motionärerna anse förhållandena vid kronolaxfisket n:o 1 Åsbro vara otillfredsställande, nämligen *dels* att vattendraget genom det fasta laxfisket vid Åsbro under fisketiden avstänges till hela sin bredd, så att någon möjlighet för lax eller annan fisk av fångstvärd storlek att passera förbi detta fiske ej torde finnas, och *dels* att Kronans fiskerätt omfattar, förutom fisket vid nyssnämnda fasta laxfiskeverk, även fiskandet av alla slags fisk i vattendraget nedanför laxfisket.

Vad beträffar vattendragets avstängande genom Åsbro laxfiske, så anser sig Lantbruksstyrelsen först böra erinra därom att, såsom även av motionen framgår, det till kronolaxfisket Åsbro n:o 1 hörande fasta laxfiskeverket funnits av ålder och att Kronans rätt att överstänga ån är ostridig.

Emellertid kunde det ifrågasättas, huruvida det icke ur nationalekonomisk synpunkt vore fördelaktigare att genom öppenhållande av fiskled i det ifrågavarande fiskeverket befordra laxens förökning. Såsom skäl för en sådan åtgärd kan anföras, att nedanom det till kronolaxfisket n:o 1 Åsbro hörande fasta laxfisket enligt F. Tryboms undersökningar icke finnes några laxlekplatser, medan alla sådana äro belägna ovanom nämnda laxfiske. Den lax, som stiger upp i Viskan förbi Åsbro kronofiske och antingen fångas vid ovanom befintliga laxfisken, såsom Nykvarn, Lekvad, Hulta och Kongsfors, eller förrättar sin lek på i ån befintliga lekplatser, torde huvudsakligen uppstiga på hösten och vintern under den tid laxfisket är förbjudet. De ovanom Åsbro kronofiske årligen fångade laxarnas antal har uppskattats till 20—30 stycken. Genom att öppna en fiskled uti Åsbro fasta laxfiske skulle naturligtvis antalet lax, som uppstiger förbi detta laxfiske, ökas, men också laxfångsten, där sådan är möjlig, ovanom kronofisket. Sannolikt skulle dock ett större antal lax än hittills bliva i tillfälle att förrätta sin lek.

Emellertid är det otvivelaktigt att avkastningen av kronolaxfisket skulle genom en sådan åtgärd väsentligen minska. Huruvida denna minskning kan i en framtid uppvägas av den allmänna förbättringen av laxfisket, som fiskledens öppenhållande kan medföra, är svårt att på förhand beräkna och synes erfordra undersökningar beträffande möjligheten för laxen att uppnå laxlekplatserna, dessas nuvarande beskaffenhet ävensom vattnets renhet på dessa platser m. fl. omständigheter, som kunna inverka på laxens fortplantning. Vidare bör beaktas, att det endast är en tidsfråga, när i ån befintliga, hittills outnyttjade fall bliva tagna i anspråk av industrien. När detta skett och alla laxlekplatser blivit förstörda, blir det till ingen nytta att hålla fiskled öppen, utan måste man då genom odling söka uppehålla laxstammen. För anskaffande av avelslax för en sådan odling är laxfiskets koncentrerings på en enda plats och på en hand till största nytta. Flera skäl synas sålunda tala emot fiskleds öppnande i kronolaxfisket i Viskan. Under sådant förhållande och då det är otvetydigt, att åns laxfiske försämrats, kunde det synas vara önskvärdt, att en utredning gjordes åtminstone angående orsakerna till laxfiskets tillbakagång i Viskan och medlen att förekomma denna.

Då Lantbruksstyrelsen emellertid har sig bekant, att Hallands läns hushållningssällskap för närvarande håller på med en undersökning rörande orsakerna till laxfiskets försämring i de halländska åarna, och således även i Viskan, vid vilken undersökning fiskerassistents I. Arwidsson på anhållan av hushållningssällskapet blivit av Lantbruksstyrelsen förordnad att medverka, synes det Styrelsen vara riktigtast att avvakta resultatet av denna utredning, innan något vidare göres i saken.

Beträffande åter den omständigheten, att Kronans ifrågavarande fiskerätt omfattar icke allenast laxfisket utan även fångsten av alla andra fiskslag i Viskan nedanom det

fasta laxfisket, så torde detta ur fiskerisympunkt sett innebära en synnerligen stor fördel, vilken det vore till stor skada icke allenast för kronolaxfisket och Kronans därav beroende inkomst av arrende utan även för laxfiskets uppehållande i och utanför Viskan att efterskänka. Genom att Kronan ensam äger allt fiske uti Viskans nedersta lopp nedanom det fasta laxfisket blir nämligen en enhetlig skötsel av och tillsyn över fisket möjlig, medan fiskerättighetens fördelning på flera olika byar och hemman skulle omöjliggöra fiskets rationella skötsel och leda till dess förstöring, vadan Kronan på detta sätt ginge miste om sin nuvarande inkomst och landet förlorade en näringstillgång, utan att strandägarna därigenom beretts någon fördel. Lantbruksstyrelsen anser därför att det vore synnerligen olyckligt för Viskans laxfiske, om Kronans fiskerätt i nämnda å bleve på något sätt inskränkt.

Med stöd av vad sålunda blivit anfört, får Lantbruksstyrelsen såsom sin åsikt uttala, att den begärda utredningen icke kan anses vara av rådande förhållanden påkallad. Stockholm den 17 mars 1917.

Underdånigst

Wilhelm Flach.

Fredrik Egerström.

Osc. Nordqvist.

Bilaga 2.

Till Kungl. Lantbruksstyrelsen.

I skrivelse den 27 februari 1917 har Kungl. Lantbruksstyrelsen anmodat mig att avgiva yttrande angående en av A. Henrikson m. fl. vid årets riksdag i andra kammaren väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående inskränkning i omfattningen av kronans fiskerätt i Viska-ån, och jag får därför vördsamt anföra följande.

Motionärernas yrkande syftar tydligen därhän, att den utredning de föreslå skulle giva till resultat, att åtminstone någon del av kronans ifrågavarande fiskerätt skulle komma strandrättsägare vid Viska-ån till godo. Vidtagandet av en sådan åtgärd, som överlåtandet till enskilda helt eller delvis av kronans fiskerätt, synes mig böra vila på synnerligen starka och samhällsnyttiga grunder, t. ex. därpå att genom en sådan åtgärd fisket skulle bättre vårdas och förkovras, eller därpå att genom åtgärden ifråga ett större antal personer skulle av fisket kunna skaffa sig sin utkomst. Något dylikt skäl har av motionärerna i detta fall ej anförts.

Genom överlåtelsen av kronans fiskerätt till ett större antal strandägare torde man ingalunda ha skäl att förvänta någon bättre vård eller förkovran av fisket än när det innehaves av kronan, och ej heller komme fisket att i ekonomiskt avseende spela någon nämnvärd roll för var och en av de talrika strandägarna.

På grund härav synes mig motionen ej böra föranleda någon åtgärd.

I motiveringen till motionen omnämnes det förhållandet, att kronans laxfiskegård vid Åsbro sträcker sig tvärs över hela åns bredd, ehuru motionärerna ej göra något yrkande i detta avseende. Om nämnda fiskegård lämnade en del av åns bredd fri för fiskens gång, skulle det säkerligen vara till gagn för fiskbeståndet. Men då det enligt § 9 i gällande fiskeristadga väl torde ligga inom Konungens befallningshavandes befogenhet att utfärda föreskrifter i detta avseende, torde ej heller denna fråga behöva bli föremål för någon åtgärd från riksdagens sida.

Fiskebäckskil den 10 mars 1917.

K. A. Andersson.